

In memoriam

Vera Kružić Uchytel
(1930.-2012.)

Vanja Brdar Mustapić

Vera Kružić Uchytel, znanstvena savjetnica i dugogodišnja voditeljica zbirke namještaja Muzeja za umjetnost i obrt, vrhunska stručnjakinja za povijest namještaja i hrvatsko slikarstvo s prijelaza 19. u 20. stoljeće, napustila nas je na Uskršni ponedjeljak, 9. travnja 2012. u Zagrebu, tiho, gotovo kradomice, bez službenih govora, bez javnih lauda, izbjegavajući bilo koju vrstu publiciteta, tako joj morskog i stranog njezinu habitusu. No svojim radom učinila je za povijest umjetničkog obrta, hrvatskog slikarstva i muzeologiju izuzetno mnogo, i stoga se ne može šutke prijeći preko tih zasluga – otuda proistječe profesionalna obveza, ali i moja osobna želja za pisanjem ovih riječi.

U gimnazijskim danima zametnula se njezina ljubav prema povijesti umjetnosti – usprkos odgovaranjima uporno je ostala pri svom izboru. Završivši zagrebačku VIII. žensku gimnaziju, bez obzira na daljnje prepreke, upisala je 1949. najprije arheologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, slušala paralelno predavanja profesorā Grge Gamulina i Milana Preloga, a za najupornije i najbolje profesor Gamulin se zauzeo da im se odobri prijelaz na studij povijesti umjetnosti.

U tim studentskim danima, u ograničenim uvjetima u kojima su se umjetnička djela analizirala samo po crno-bijelim reprodukcijama i dija pozitivima, dodatni impuls dalo je 1952. stručno usavršavanje, tečaj povijesti umjetnosti i etruskologije, u Perugii na *Università italiana per gli stranieri*, i kao dodir s originalima, i kao veza sa svijetom i studentima iz cijele Europe. Uz strast za umjetnošću prirodno se vezala i strast za putovanjima, koja su, bila službena ili privatna, uvijek prilika za proučavanje umjetničkih djela i stručno usavršavanje. Isticala je kao neponovljivo iskustvo, primjerice, razgled dotad zatvorenih i nedostupnih prostora

i depoa Ermitaža te boravak u Engleskoj u Attingham Parku 1968. u ljetnoj školi National Trusta na temu *Historic Houses of England*. I kad više zbog zdravstvenih razloga nije mogla putovati, s izuzetnim je zanimanjem slušala o tuđim iskustvima i doživljajima s putovanja.

To su momenti koji reflektiraju s jedne strane jaku volju i odlučnost, s druge iskreni interes, izrazitu sklonost i predanost izabranoj struci.

Cijeli radni vijek provela je u istoj instituciji, u Muzeju za umjetnost i obrt, i na istoj zbirci, zbirci namještaja. Premda službeno zaposlena od 1956. godine – nakon što je 1955. diplomirala – već 1953. ovdje je na studentskoj praksi koju je uveo tadašnji ravnatelj Zdenko Vojnović, a zatim volontira. Zdenka Munk, koja nasljeđuje prerano preminulog Zdenka Vojnovića na ravnateljskom mjestu, tako piše u preporuci uz molbu za zaposlenje: »Svojom vrlo živom inteligencijom, naročito marljivosti s mogućnosti vrlo brzog snalaženja u gotovo svim poslovima muzeja, mogla je već u relativno kratko vrijeme svog muzejskog rada – a u posve volonterskom odnosu prema ustanovi – da pokaže zamjerne sposobnosti za jednog solidnog muzejskog radnika.«

Posije će i kolege svjedočiti toj izuzetnoj marljivosti – iz Verine sobe cijeli se dan čulo tipkanje pisaceg stroja. Sama je u intervjuu Josefini Dautbegović za Personalni arhiv MDC-a istaknula osnovne karakteristike dobrog muzealca: sistematičnost, temeljitost u obradi, preciznost u radu. Sistematičnost i organiziranost njezine su kvalitete koje je primijenila kako u svojoj osnovnoj djelatnosti, stručnoj obradi zbirke namještaja, tako i u sređivanju i dugogodišnjem vođenju muzejske fototeke. Već prije kompjutorske ere princip trostrukih kartica koji sistematizira građu po predmetima, vremenu nastanka i stilovima omogućio je

brzo i precizno pretraživanje. Vodila je vlastiti inventar zbirke sa skraćenim rubrikama radi veće efikasnosti. Uostalom, organiziranost i preciznost bile su nužno potrebne u manipuliranju građom. U depo namještaja sagrađen 1980. po nacrtima arhitekta Gruje Golijanina smjestila je predmete po vrsti te stilskim i kronološkim parametrima, uredivši tako jedan od prvih stručno sistematiziranih studijskih depoa.

Stručni i znanstveni rad paralelno je fokusirala na dva područja: namještaj i slikarstvo. Osnova svakog proučavanja povijesti oblikovanja namještaja u malobrojnoj literaturi na hrvatskom jeziku čine njezine knjige o renesansnom (1980.) i baroknom namještaju (1985.) temeljene na fundusu Muzeja za umjetnost i obrt, kao i katalog izložbe *Kabinetski ormarići*, izložbe prezentirane u Zagrebu (1976.) i nekoliko centara tadašnje države (Ljubljana 1977.–78. te Beograd 1984. i Dubrovnik 1985. zajedno s izložbom iz fundusa MUO »Oslikana i pozlaćena koža«), kojim ne samo da je specijalističkim znanjem prikazala razvoj te vrste namještaja, nego i didaktičkim pristupom objasnila osnovne tehnike ukrašavanja namještaja. Uz to surađuje na mnogim izložbenim projektima Muzeja za umjetnost i obrt, velikim kulturološkim projektima kao što je prva izložba *Secesija u Hrvatskoj* održana 1977. i *Hrvatski narodni preporod* 1985. godine, a i autorica je dionice zbirke namještaja u stalnim postavama 1962. i 1995. godine.

Ipak, ime Vere Kružić Uchtyl u širim je povijesnoumjetničkim krugovima najčešće vezano uz hrvatsko slikarstvo kraja 19. i početka 20. stoljeća, pogotovo Vlahu Bukovca. Tema je to koja je kontinuirano prisutna u njezinim istraživanjima od same doktorske disertacije, koju započinje odmah po završetku studija na poticaj profesora Gamulina, a dovršit će ju 1964. i objaviti kao monografiju 1968. godine. Slijedi niz autorskih izložbi, npr. *Restaurirana djela Vlahe Bukovca* u Muzeju za umjetnost i obrt 1977. koja je zapravo prezentirala slike dovezene iz Praga s Bukovčevim kćerima i podijeljene hrvatskim galerijama. Retrospektiva Vlahe Bukovca održana je 1988. u Umjetničkom paviljonu, za što joj je, kao i za cjelokupni dotadašnji znanstveni rad, dodijeljena *Nagrada grada Zagreba*. Naposljetku, upravo će drugo dopunjeno i prošireno reprezentativno izdanje monografije *Vlaho Bukovac – život i djelo* iz 2005. godine zaokružiti njezin znanstveni opus.

Također započinje reafirmaciju slikara Mate Celestina Medovića izdajući njegovu monografiju 1978. godine, da bi povodom 70 godina njegove smrti napravila retrospektivnu izložbu održanu 1990. u Umjetničkoj galeriji u Dubrovniku i matičnom muzeju. Nadalje, autorica je monografije slikara Ferde Kovačevića (1986.), kao i njegove retrospektivne izložbe kojom je 1987. obilježena 60. godišnjica slikareve smrti. Njezina monografska i izložbena prezentacija tih triju slikarskih veličina svojom akribičnošću i sveobuhvatnošću čini osnovu bez koje je nemoguće bilo

kakvo daljnje proučavanje i interpretativne varijante njihova opusa.

Kao vrhunski ekspert za hrvatsko slikarstvo spomenutog razdoblja stalni je vanjski suradnik Instituta za povijest umjetnosti od 1961. godine, a upravo temeljem znanstvenog rada napreduje po znanstvenim, a ne muzejskim parametrima do zvanja znanstvene savjetnice. Osim toga, bila je dugogodišnja tajnik (1961.–1968.) i potpredsjednica (1970.–1977.) Društva povjesničara umjetnosti SR Hrvatske te član Izvršnog odbora (1983.–1986.) i predsjednica Izdavačkog savjeta tog Društva od 1982. Uz to bila je i član redakcije časopisa *Vijesti muzealaca i konzervatora* (1959.–1966.).

Kvaliteta njezina rada prepoznata je od društva i struke, za što je dobila brojne nagrade i nominacije. Odlikovana je 1998. *Redom Danice Hrvatske s likom Marka Marulića* i *Spomenicom domovinske zahvalnosti*. Istaknimo nagrade koje joj je dodijelila struka: Muzejsko društvo Hrvatske republičku nagradu *Pavao Ritter Vitezović*, a Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske najviše stručno priznanje, nagradu za životno djelo *Radovan Ivančević* 2009. godine.

Uza sve svoje stručne i znanstvene aktivnosti Vera Kružić Uchtyl bila je otvorena i podučavanju. Ta pedagoška sklonost, koja ju je već na samom početku karijere mogla odvesti i u drugom smjeru, budući da je uz volontiranje u Muzeju za umjetnost i obrt predavala povijest umjetnosti na Eksperimentalnoj gimnaziji u Zagrebu, u muzejskoj je praksi došla do izražaja pri uvođenju novih, mladih kolega u tajne zanata kao uvod u način rada u muzeju. U pitanjima struke autoritativna, kao osoba srdačna i otvorena, ne poznavajući ograničenje radnog vremena, kao istinski zaljubljenik u svoj posao i znanstveni rad, primjer je savjesnog i stručnog muzealca i povjesničara umjetnosti s velikom ostavštinom predanom novim generacijama muzealaca i istraživača.

Cjelovita biografija i bibliografija Vere Kružić Uchtyl objavljena je u tekstu Josefine Dautbegović, *Iz personalnog arhiva MDC-a: Dr Vera Kružić Uchtyl*, *Informatica museologica* 34 (1–2), 2003., 106–114.